

ZURN6311 DOTAZNÍKOVÝ VÝZKUM: PRAKTICKÉ RADY

Lenka Dědková

TOTAL SURVEY ERROR

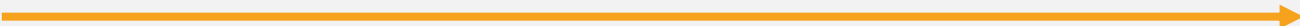
- **Total Survey Error** = Sampling error + Coverage error + Nonresponse Error + Measurement Error

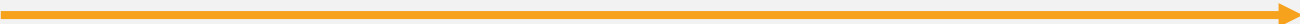
JAK TVOŘIT NOVÉ POLOŽKY A ŠKÁLY

- **„Jednopoložkové“ měření** – jedna položka = jedna proměnná v analýze
  - Typicky sociodemografické proměnné
  - Ale i mnoho dalších: frekvence sdílení fotek, čas strávený online, ...
  - Konstrukty s jasnými indikátory, kde jedna položka stačí
- **„Vícepoložkové“ měření** – jedna proměnná v analýze vyjadřuje skór napříč více položkami
  - Komplexnější konstrukty, obecnější konstrukty – jedna položka na ně nestačí
  - **„Neviditelné“ charakteristiky:** vlastnosti, postoje...
    - Předpokládáme, že respondent má nějakou charakteristiku a ta se nějak projevuje v řadě dílčích situací/chování/hodnocení
    - I postoje jsou komplexní
  - **Vzorce zkušeností nebo událostí,** které dohromady ovlivňují něco dalšího
    - Předpokládáme, že čím víc zažijeme jednotlivé formy kyberšikany, tím víc se to projeví na sebehodnocení

TVORBA NOVÝCH POLOŽEK

- Koncepty → Konstrukty → operacionalizace (někdy „empirical concept“) → konkrétní položky
- Idea data
- Rodičovská mediace používání internetu → Monitoring → míra sledování online aktivit dítěte →
  - Jak často děláte následující věci?
    - Sleduji množství času, které dítě strávilo používáním internetu
    - Kontroluji, koho sleduje na Instagramu
    - Prohlížím si historii v prohlížeči potom, co bylo na internetu
    - ...
- V různých studiích může být rodičovská mediace pojímaná jinak (aktivní mediace, restriktivní..), monitoring může mít širší/užší definici a může být měřen jinými položkami
  - Záleží na VO a teorii

TVORBA NOVÝCH POLOŽEK

- Koncepty → Konstrukty → operacionalizace (někdy „empirical concept“) → konkrétní položky
- Idea data

- **Při tvorbě nových položek si ujasněte:**

- Definici konstruktů – co přesně vlastně potřebujete měřit?
- Je to jednoduché chování/událost/zkušenost? Stačí mi jedna položka, aby zachytila **cele konstrukt**?
- Jak to budete analyzovat? Bude z toho v analýze jedna proměnná nebo víc?
  - Důvody, proč lidé sledují reality show – **jak to bude vypadat v analýze?**
  - Aktivity občanské angažovanosti - **jak to bude vypadat v analýze?**
  - **Je smysluplné z nich dělat souhrnný skór?**

TVORBA NOVÝCH POLOŽEK

- **Důvody, motivy, aktivity**

- Lze v analýze použít jednotlivě po položkách
  - **Proč jste se naposledy díval/a na Real housewives of Beverly Hills...:**
    - Chtěl/a jsem se zabavit
    - Chtěl/a jsem vidět, jak se žije v BH
    - Pustil/a jsem si na pozadí, aby nebylo ticho
    - Abych si cvičil/a angličtinu
    - Abych se inspiroval/a
    - ...
- Někdy je smysluplné spojovat některé z nich do obecnějších motivů/vzorců chování nebo dělat souhrnný skór napříč všemi – zdaleka ne vždy
  - Motivы - Entertainment, Education, Inspiraton,...
  - Důvody zaměřené na sebe (dobrovolničím, protože z toho mám dobrý pocit), důvody zaměřené na jiné (dobrovolničím, protože tím pomáhám druhým)
  - Aktivity spadající pod občanskou angažovanost – online, offline; pasivní, aktivní,...

Teorie!

TVORBA NOVÝCH POLOŽEK

- **„Neviditelné“ charakteristiky**
  - Komplexnější konstrukty, méně jasně ohraničené
  - Vlastnosti, postoje, hodnocení
  - Jedna položka typicky nezachytí dobře celý konstrukt (ohrožení obsahové validity)
    - Ale i takové existují – global well-being item a mohou být ok, pokud jsou to existující položky a existují důkazy o tom, že fungují (validizační studie)
  - Pokud byste tvořili nové měření, pak jednopoložkové měření může být ok v případě, kdy:
    - Je dotazník příliš dlouhý
    - A kdy daný konstrukt není pro analýzu ústřední – tzn. není to závislá proměnná ani hlavní explanační proměnná/é, je to „jen“ kontrolní proměnná (kovariát)

TVORBA NOVÉ ŠKÁLY PRO DP

- **Jak sestavit seznam aktivit, důvodů**
  - **Vyjít z teorie a existující literatury** – z existujících měření, z existujících kvalitativních studií, z pečlivé definice a porozumění obsahu konstruktů
  - Pokud není nebo nestačí, lze využít:
    - Panel expertů – lidí, kteří rozumí obsahu konstruktů, brainstorming
    - Focus groups s cílovkou, případně otevřená otázka v dotazníku – „Jaké důvody by lidé mohli mít pro sledování Real housewives...?“, „Co vás vede ke sledování...?“, „V jakých situacích typicky zapnete...“
    - Ne vždy je potřeba vyčerpávající seznam, zaměřte se spíše na to, co je významné z hlediska VO (a umožněte v dotazníku odpověď „else“)
- **Jak sestavit škálu měřící neviditelné charakteristiky?**
  - Totéž, ale bez dat od cílovky 😊
- Pro DP není potřeba a priori validizace, ale měla by být jasná **obsahová validita a zjevná validita**
- Pokud budete tvořit jeden skóre z více položek – měly by mít stejnou odpověďovou škálu

JAK SE PTÁT: ANO VS NE

- **Ano VS ne jako odpovědi na chování, zkušenosti, postoje, vlastnosti...**
  - Někdy ok (Hlasovali jste v poslední studentské anketě?)
  - ALE! Za ANO x NE je ve skutečnosti často škála odpovědí – jak často se mi věci dějí, jak moc na mě platí, jak moc s něčím souhlasím, s jakou pravděpodobností půjdu k volbám a budu volit konkrétní stranu
  - Respondent si musí svoji odpověď, která je někde mezi oběma póly, překódovat do ANO nebo NE
  - Lidé často implicitně (i když někdy mylně) chápou, že se ptáme spíš na typické chování a ne na supervzácné chování
    - U mnoha jevů vede k vyšší prevalenci „ne“ odpovědi než kdybychom na stejnou otázku dali jako možnost odpovědí škálu
    - U řídkých jevů, které jsou zároveň výrazné, funguje lépe

JAK SE PTÁT: ANO VS NE

- Občas se ano vs ne otázka používá pro filtrování – identifikaci lidí s nějakou zkušeností
  - Doporučujeme i pro takový způsob dát frekvenční škálu, typicky díky ní identifikujete víc lidí, kteří zkušenost zažili
- Obecně – ANO vs NE otázky, které „pod sebou“ mají škálu, je potřeba řešit vyprecizováním formulace a vyhýbáním se vágních pojmů, např:
- Poskytnout explicitní cut off point
  - „Stalo se vám **během posledního měsíce alespoň jednou**, že ....“ (vs. „Stalo se vám, že...“)
  - „**Prosím, označte „ano“ i pokud se vám daná věc stala pouze jednou**“
- Zahrnout i méně závažné jevy/události, na které by člověk jinak nemyslel
  - „Vyhráli jste někdy při sázení? **Započítejte i takové případy, kdy jste vyhráli jen drobnou částku.**“
  - „Pili jste během posledního měsíce alkohol? **Berte v potaz prosím opravdu všechno pití alkoholu – i takové, kdy jste třeba jen ochutnali z alkoholového nápoje někoho jiného.**“

JAK SE PTÁT: ANO VS NE NEBO RATING SCALE

- Když používáš internet, jak často dělá tvůj rodič / opatrovník následující věci?
- [Mluví se mnou o tom, co dělám na internetu]

VERZE A	n = 525	n = 423	VERZE B
Nikdy	31.8	63.6	Ne
Téměř nikdy	28.2	36.4	Ano
Občas	25.9		
Často	9.7		
Velmi často	4.4		

SUBJEKTIVITA NEBO „OBJEKTIVITA“?

- Vágní kvantifikátory mohou mít jiný význam pro různé aktivity
  - Co je „často“ pro frekvenci vkládání fotek na IG?
  - Co je „často“ pro jízdu na černo v mhd?
  - Co je „často“ pro zlomení si nohy?
- A pro různé lidi
  - Co je „často“ pro cvičení pro průměrného studenta FSS?
  - Co je „často“ pro cvičení pro průměrného studenta FSpS?

Záleží na VO a teorii!

Jde nám spíš o vlastní pocit,
jaký z chování člověk má?

Jde nám spíš o „objektivní“
fakta?

SUBJEKTIVITA NEBO „OBJEKTIVITA“?

- Jak často se ti staly následující věci v posledních 12 měsících?
- [Nejedl/a jsem nebo nespal/a kvůli internetu]

VERZE A	n = 536	n = 482	VERZE B
Nikdy	74.4	74.9	Nikdy nebo téměř nikdy
Nanejvýš párkrát	17	19.3	Občas
Alespoň jednou měsíčně	3	3.9	Často
Alespoň jednou týdně	3.9	1.9	Velmi často
Denně nebo téměř denně	1.7		

- Už jsme řešili při cvičení u počtu fotek na SNS: záleží na tom, co potřebujete vzhledem k VO, ale mějte na paměti:
  - „Objektivní“ frekvence je často stejně jen subjektivní odhad
  - „Objektivní“ frekvence může být náročnější (musíte vědět zhruba realistickou frekvenci daného chování)
- Ale obvykle to výrazně nemění vztahy s jinými proměnnými

KOLIK BODŮ V RATING SCALE?

- **3-bodové odpověďové škály** jsou nejproblematictější z hlediska analýzy, doporučujeme je nepoužívat
- **5-bodové** se doporučují, pokud škála měří jen jeden směr nebo jeden konstrukt
  - Frekvence, míra nepříjemných pocitů
- **7-bodové** se doporučují, pokud jsou v odpovědi oba směry
  - Od Naprosto souhlasím po Naprosto nesouhlasím
- **Slovní kotvy u odpovědí** – je lepší mít slovně popsané všechny body škály a v dotazníku u nich nemít čísla
  - Tj. „naprosto souhlasím,“ „souhlasím“.. a ne „1 – naprosto souhlasím,“ „2 – souhlasím“..

RATING SCALES

- Napříč dotazníkem je dobré být konzistentní v pořadí odpovědí
  - Všechny frekvenční škály od nízké frekvence k vysoké (nebo naopak)
  - Všechny hodnotící škály od nesouhlasu k souhlasu (nebo naopak)

CO JE A NENÍ LIKERTOVKA

- 30. léta - Rensis Likert vytvořil nové měření pro postoje
- Několik tvrzení, obsahujících jak pozitivní tak negativní (reverzní položky), ke kterým respondent vyjadřoval míru souhlasu na 5-bodové škále (Strongly Agree, Agree, Neither Agree nor Disagree, Disagree, Strongly Disagree)
- Reverzní položky se otočí a skóry sečtou
- To je Likertova škála: BATERIE položek, které měří stejný konstrukt
- Pokud měříme jednopoložkově, je to rating scale, hodnotící škála

POLOŽKA A ODPOVĚĎ

- Frekvenční formulace tvrzení

- Často chodím do lesa
- Málokdy se naštvu
- Někdy mi trvá než..

- „Hodnotící“ formulace tvrzení

- Dokážu rozpoznat...
- Je pro mě snadné najít...

- Frekvenční odpovědi

- Jednou, dvakrát,..
- Nikdy, málokdy..
- Vůbec, trochu, málo, hodně

- „Hodnotící“ odpovědi

- Naprosto platí, spíše platí,...
- Silně souhlasím,...
- Zcela snadné,...
- Naprosto pravděpodobné...

Pozor na to, ať se nebijí
→ Na frekvenční tvrzení
nedávejte frekvenční
odpovědi

JAK SE PTÁT: ODPOVĚĎOVÉ ŠKÁLY

- **Pokud se bojíme o rozptyl**
  - Škála mediální gramotnosti pro VŠ – hodně lidí patrně bude mít vysokou mediální gramotnost
  - Možnosti:
    - Nabídnout větší šířku odpovědí (přidat extrémy)
      - (1) velmi obtížné, (2) obtížné, (3) ani obtížné, ani snadné, (4) snadné, (5) velmi snadné
      - (1) **opravdu velmi obtížné**, (2) poměrně obtížné, (3) spíše obtížné, (4) ani obtížné, ani snadné, (5) spíše snadné, (6) poměrně snadné, (7) **opravdu velmi snadné**
      - Je potřeba, aby formát dotazníku umožňoval vizuálně hezkou škálu
      - V rating scales **nemá valný význam** jít výš než na 7-bodovou škálu
    - Zostřit položku samotnou
      - **Je pro mě snadné** používat různá mediální prostředí... (1) rozhodně nesouhlasím, (2) spíše nesouhlasím, (3) ani tak, ani tak, (4) spíše souhlasím, (5) rozhodně souhlasím
      - **Je pro mě opravdu velmi snadné** používat...
- Lze udělat i v případě adaptace existující škály! (ale je to potřeba popsat a odůvodnit)

JAK SE PTÁT: KATEGORICKÉ PROMĚNNÉ

- Při větším počtu kategorií dva efekty (jeden z efektů pořadí):
- **Primacy effect** – vyšší pravděpodobnost, že respondenti zvolí jednu z prvních možností
  - Hodně kategorií snižuje motivaci nad každou pečlivě přemýšlet a povzbuzuje heuristické odpovídání – respondent zvolí první „good-enough“ odpověď a zbytek přeskočí
- **Recency effect** - vyšší pravděpodobnost, že respondenti zvolí jednu z posledních možností
  - Typicky u dotazování s tazatelem, kde tazatel nejprve čte všechny kategorie – respondent si víc pamatuje ty na posledních místech, proto volí častěji mezi nimi
  - Při self-completion – někteří lidé čtou dotazníky od konce
- **Co s tím:**
  - Pečlivě zvážit a zredukovat množství kategorií
  - Pokud je jich hodně, povzbudit respondenta, ať se je opravdu všechny přečte („Možností odpovědí je tady hodně, je ale důležité vybrat skutečně tu, která na vás sedí nejlépe“)
  - Randomizovat pořadí kategorií

MULTIPLE CHOICE POLOŽKY

- Multiple choice je vlastně série single-choice otázek
- Jaká zařízení s připojením na internet používáte? Vyberte vše, co pro vás platí:
  - Chytrý telefon
  - Tablet
  - TV
  - Stolní počítač
  - Notebook
  - ...
  - **Reálně se ptáme:**
    - Používáte chytrý telefon? Ano – ne
    - Používáte tablet? Ano – ne
    - ...
- V online dotazníku je lepší multiple choice i reálně dělat jako single choice – abyste měli jistotu, že respondenti otázku nepřeskočili

TVORBA NOVÝCH POLOŽEK: PRETESTING!

Před využitím cílových respondentů:

- Hodnocení expertů
- **Question appraisal system (QAS) nebo jiné self-check systémy pro kontrolu položek**

S využitím cílových respondentů:

- Kognitivní testování
  - Individuální
  - Fokussy
- Pilotáž
- **Vždy si zkuste sami celý dotazník vyplnit (jako respondent)!**
  - Často na to zapomínáme, ale dělejte to – odhalíte tím snadněji potíže v instrukcích, ve flow, sami si víc uvědomíte, co po respondentech chcete a jestli to není příliš náročné...

QUESTION APPRAISAL SYSTEM (QAS)

- Nejen QAS, existují i jiné – self-check seznamy typických problémů, které položka může mít a návrhy typických řešení
- Systematické hodnocení jednotlivých položek
- QAS-99: Willis & Lessler (ve studijních materiálech) – základní okruhy, 26 problémů:
  - **READING**: Determine if it is difficult for the interviewers to read the question uniformly to all respondents. (jen ve výzkumech s tazateli)
  - **INSTRUCTIONS**: Look for problems with any introductions, instructions, or explanations from the respondent's point of view.
  - **CLARITY**: Identify problems related to communicating the intent or meaning of the question to the respondent.
  - **ASSUMPTIONS**: Determine if there are problems with assumptions made or the underlying logic.
  - **KNOWLEDGE/MEMORY**: Check whether respondents are likely to not know or have trouble remembering information.
  - **SENSITIVITY/BIAS**: Assess questions for sensitive nature or wording, and for bias.
  - **RESPONSE CATEGORIES**: Assess the adequacy of the range of responses to be recorded.
  - **OTHER**: Look for problems not identified in Steps 1 - 7.

QUESTION APPRAISAL SYSTEM (QAS)

- Identifikuje řadu potenciálních problémů
- Cílem je vědět o nich a snažit se je minimalizovat – ve fázi hodnocení být striktní a nemávat rovnou nad malým problémem rukou
  - Mít to zaznamenané
  - Ale žádná položka není dokonalá pro všechny respondenty za všech okolností
- I když už jste v položkách zblhlí, nezanedbávat pečlivou kontrolu
  - Problémy nám často uniknou, vám budou položky vždy jasné víc komukoliv jinému
- Můžete použít sami na své položky nebo požádat o hodnocení i někoho dalšího
- Udělat před tím, než položky hodnotí cíloví respondenti (tj. před kognitivním testováním nebo pilotáží)

STEP 5 - KNOWLEDGE/MEMORY: Check whether respondents are likely to *not know* or have trouble *remembering* information.

5a. KNOWLEDGE may not exist: Respondent is unlikely to <i>know</i> the answer to a factual question.	YES NO
5b. ATTITUDE may not exist: Respondent is unlikely to have formed the attitude being asked about.	YES NO
5c. RECALL failure: Respondent may not <i>remember</i> the information asked for.	YES NO
5d. COMPUTATION problem: The question requires a difficult mental calculation.	YES NO

STEP 5 - KNOWLEDGE/MEMORY (continued)

Problem Category 5b - An ATTITUDE that is asked about may not exist.

- Circle YES for problem category 5b for *attitudinal questions* that ask about issues the respondent may have no opinion on, or given any thought to.

Example 1 Do you think that laws restricting the sale of tobacco products to minors have been adequately enforced?

Comment This may be very difficult for 65-year-old respondent who does not know any minors, let alone any who smokes. At the least, a question like this needs to explicitly allow respondents to indicate that they have no opinion on the issue (here, by adding: “...or are you not aware of how well these laws have been enforced?”).

Example 2 Do you think that current regulations for mammography equipment and personnel are adequate to insure the safety of women?

Comment This is clearly well beyond the range of knowledge that exists in most population respondent groups.

Konkrétní problémy,
příklady, komentáře

CELKOVĚ K TVORBĚ DOTAZNÍKU

- Proces sběru dat v dotazníku je pořád procesem komunikace
  - A to i když není tazatel
- Bez tazatele všechnu komunikaci musí zprostředkovat jen dotazník
  - Např. i neverbální (tazatel v položení otázky může zdůraznit důležité slovo)
  - *Kolikrát jste v posledních 12 měsících NA INTERNETU viděl/a reklamu na ponožky?*
  - *Kolikrát jste v posledních 12 měsících na internetu viděl/a reklamu NA PONOŽKY?*
- Proto se nebojte s respondentem prostřednictvím dotazníku komunikovat
  - Vysvětlovat vaše motivy, když je to potřeba
  - Povzbuzovat ho na vhodných místech
  - Ujišťovat ho na vhodných místech
- Dobrý dotazník není jen série neprovázaných sekcí/položek – má nějakou vnitřní logiku, má mít flow, i když je flow někdy zprostředkované jen spojovací větou „A teď se zeptáme na něco zcela jiného“ 😊

ZKRESLENÍ

- U jednotlivých položek nám jde o největší přesnost a nejmenší zkreslení daná tím, jak se ptáme
  - Systematická zkreslení - **zásadní problém pro deskriptivní cíle**
  - **Pokud se týkají stejně všech lidí, pak pro analytické cíle jsou zásadní méně**
    - Pokud si všichni systematicky uberou z věku 5 let, pak:
      - Ovlivní to průměr, medián a modus
      - Neovlivní to rozptyl a SD
      - A nijak to neovlivní sílu vztahu mezi věkem a jinými proměnnými
    - Pokud si někdo ubere, někdo přidá (a nesystematicky) – už to ovlivní i vztahy
      - Částečně to řeší proměnná jako kovariát (např. parciální korelace, prediktor v regresi)

ZKRESLENÍ: DEMAND CHARACTERISTICS

- Když respondent odhalí účel výzkumu a odpovídá (nebo se chová) jinak než normálně
  - Dotazník u výběrového řízení!
  - Nemusí to být nijak uvědomované
  - Účel výzkumu může „odhalit“ špatný (mýlit se)
- Největší problém v experimentálních výzkumech s tazatelem/administrátorem
- Vodítka pro interpretaci účelu výzkumu jsou různá
  - Pozvánka a sponzor
  - Konkrétní položky a jejich pořadí
  - Celá situace (laboratoř, škola..)

Změna odpovídání v různých směrech:

- „dobrý respondent“ – odpovídá tak, aby vám vyšly hypotézy
- „ošklivý respondent“ – odpovídá tak, aby vám to nevyšlo

ZKRESLENÍ: DEMAND CHARACTERISTICS

- Pozor specificky u studií hodnotících efektivitu (čehokoli) na stejných respondentech (within subject design)
  - Mohou si snadno domyslet, že pokud právě prošli školením o tom, jak poznat fake news, očekáváte od nich, že v následném dotazníku budou skórovat výš na položkách ptajících se na jejich dovednosti ohledně rozpoznání fake news
- **Co s tím:**
  - Pokud by problém mohl vzniknout v pozvánce: neuvádět (ale v rámci etiky)
    - Lze zvážit zastírací účel
  - V surveys zvážit přidání pro vaši VO nerelevantních položek na rozptýlení respondenta
  - U konkrétních položek nebo settingu lze přidat instrukci typu „Jde nám teď o reálné zhodnocení školení tak, jak jste ho vnímal/a – ať už pozitivně nebo negativně. Jen upřímné odpovědi nám pomohou ho dobře zhodnotit a případně upravit.“

POSITIVITY BIAS

- Především u hodnotících obousměrných škál
  - Tendence hodnotit věci (a ještě více ostatní lidi) spíše pozitivně
  - Zmírněná, pokud střední hodnota škály je popsána slovně a explicitně vyjadřuje neutrální možnost
  - Silnější, pokud jsou body škály číslované a jdou do mínusu (tj. pokud namísto 1-7 jsou označeny -3 – 3)

EFEKT KONTEXTU

- Více aspektů survey ovlivňuje naše odpovědi
  - Pozvánka a účel výzkumu, sponzor
  - Tazatel a celý setting (laboratoř, čas výzkumu, počasí)
  - Vizuální stránka (formát dotazníku)
  - ...
- Kontext ovlivňuje všechny kroky procesu odpovídání na položku

TABLE 7.5 Variables Affecting the Size or Likelihood of Context Effects, by Response Component and Direction

Response Component	Assimilation	Contrast
Comprehension Basic mechanism for effect Variables increasing size/ likelihood	Context provides interpretive framework for target <ul style="list-style-type: none"> • Target item on unfamiliar issue • Presentation (e.g., blocking of items) suggests context and target on same topic 	Target seen as redundant with context <ul style="list-style-type: none"> • Target on general issue, context on subdomain(s) • Presentation suggests context and target on same topic • Context consists of one or two specific items • Wording of target item leaves its scope undefined
Retrieval Basic mechanism for effect Variables increasing size/ likelihood	Context primes retrieval of relevant material <ul style="list-style-type: none"> • Context items on related issue • Context items processed just before target • Respondents have mixed beliefs about target issue 	Context triggers rejection of relevant material <ul style="list-style-type: none"> • Respondents aware of priming items • Primed material seen as <ul style="list-style-type: none"> Unrepresentative Biased Redundant
Judgment Basic mechanism for effect Variables increasing size/ likelihood	Context triggers application of norm <ul style="list-style-type: none"> • Same judgment to be applied to liked/disliked objects 	Context item serves as extreme standard of comparison <ul style="list-style-type: none"> • Context item drawn from same category as target • Context item extreme on dimension of judgment • Context item judged on same/related dimension
Reporting Basic mechanism for effect Variables increasing size/ likelihood	Context heightens consistency pressure <ul style="list-style-type: none"> • Relation among items made salient (e.g., by presentation in a block) 	Context item serves as anchor for scale <ul style="list-style-type: none"> • Anchoring item extreme stimulus in set • Anchor judged on same dimension as target

„Target“ – položka, co nás zajímá

„Context“ – vše kontextové, vč. položek předcházejících target položce

„Context“ ovlivňuje odpověď na „target“

„Assimilation“ – odpověď na target je podobná odpovědi na „context“ položku

„Contrast“ – odpověď na target protichůdná

KONTEXT: SPONZOR

- Kdo dělá výzkum, jak je představen v pozvánce může vést k systematickým zkreslením
  - Může vést k vyšší sociální žádoucnosti – výzkum o sociálně sankcionovaném chování se zadavatelem Policie ČR vs. Akademie věd
  - Může podpořit silnější vybavování specifických informací
  - Může ovlivňovat interpretaci konkrétních položek – poskytuje výkladový rámec pro to, na co v dotazníku ptáme
    - Výzkum o vnímaných důvodech kriminální činnosti:
      - Pod hlavičkou „Institute of Personality Research“ – respondenti častěji udávají příklady osobnostních charakteristik
      - Pod hlavičkou „Institute of Social Research“ – častější společenské důvody (Galesic and Tourangeau 2007, viz Gideon, 2009)
    - Výzkum o četnosti sexuálního obtěžování na pracovišti (jak často jste viděli, že...) – pod hlavičkou „Work atmosphere survey“ vs. „Sexual harassment survey“
      - Sexual harassment survey: častější reportování
      - Co ale často nevíme: realitu 😊 Je pravdivé to častější nebo to méně časté reportování? Často není jak to zjistit...
  - Může vést k vyššímu demand characteristics bias

EFEKT POŘADÍ

- Efekt pořadí: Odpovědi na otázky ovlivňují instrukce, otázky i odpovědi předcházející
  - 2 možnosti dopadu:
    - Pokud při jiném pořadí otázek dojde k posunu v rozložení odpovědí → directional context effect
    - Pokud dojde k posunu vztahu mezi proměnnými (tj. efekt pořadí vede u jedněch respondentů k posunu k jednomu pólu odpovědí a u jiných k posunu k druhému pólu odpovědi) → correlational context effect
- Obecně platí, že pokud jsou u sebe otázky, které spolu souvisí (buť někdy jen celkovým tématem a ne konkrétním obsahem), budou se odpovědi ovlivňovat

EFEKT POŘADÍ

- Pozor na situace, kdy měříme chování a jeho hodnocení
  - Setkali jste se v posledním roce s někým z internetu?
  - A jak bezpečné nebo nebezpečné podle vás je takto se s někým setkat?
  - Co může nastat?
- Pozor, pokud měříme sebehodnocení a sociálně žádoucí chování
  - Kolikrát za poslední měsíc jste udělali něco nezištně pro druhé, např. přispěli na charitu?
  - Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s tvrzením „Jsem dobrý člověk“?
  - Co může nastat?

EFEKT POŘADÍ: CO S NÍM

- Identifikujte potenciální problém: přemýšlejte o tom, jak se asi bude odpovídat lidem, kteří na předchozí otázku dali jeden i druhý extrém, jak spolu otázky v dotazníku souvisejí
- Otázky, které by se mohly ovlivňovat:
  - Oddělit – vložit mezi ně blok jiných otázek, dát na jiné místo v dotazníku
    - Někdy je jediné řešení do dotazníku dát položky, které reálně do výzkumu nepotřebujete, ale slouží jen k tomuto účelu
  - Oddělit instrukcí – „To, zda něco děláme nebo neděláme, nemusí nijak souviset s tím, co si o dané činnosti myslíme. Ať už jste na předchozí otázku odpověděl/a jakkoliv, myslíte si, že...“

DALŠÍ LITERATURA

- https://www.aapor.org/AAPOR_Main/media/MainSiteFiles/AAPOR_Reassessing_Survey_Methods_Report_Final.pdf
- Baker et al. (2016). AAPOR report: Evaluating survey quality in today's complex environment.
- Fajn pro zamyšlení nad celým výzkumem – popisuje lidsky základní problémy v survey metodologii

AAPOR REPORT

**EVALUATING SURVEY QUALITY IN TODAY'S COMPLEX
ENVIRONMENT**

May 12, 2016

Project Team

Reg Baker, Co-Chair, Marketing Research Institute International

Mike Brick, Co-Chair, Westat

Scott Keeter, Co-Chair, Pew Research Center

Paul Biemer, RTI International

Courtney Kennedy, Pew Research Center

Frauke Kreuter, University of Maryland

Andrew Mercer, Pew Research Center

George Terhanian, NPD Group

The Co-Chairs extend their special thanks to Anthony Salvanto of CBS News for his help with this Task Force.

LITERATURA

- Gideon, L. (Ed.). (2012). *Handbook of survey methodology for the social sciences*. New York: Springer.
- Groves, R. M., Fowler Jr, F. J., Couper, M. P., Lepkowski, J. M., Singer, E., & Tourangeau, R. (2009). *Survey Methodology* (Vol. 561). John Wiley & Sons.
- Tourangeau, R., Ripps, L. J., Rasinski, K. (2000). *The psychology of survey response*. Cambridge University Press.
- Willis, G.B. and Lessler, J.T. (1999). *Questionnaire Appraisal System: QAS-99*. Rockville, MD: Research Triangle Institute.
<https://www.researchgate.net/publication/267938670> Question Appraisal System QAS-99 By